

*МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»*

Навчально-науковий юридичний інститут

**кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного
права**

Петровська Ірина Ігорівна

**ПОДАТКОВЕ ПРАВО
методичні вказівки для практичних занять
студентів заочної форми навчання**

Івано-Франківськ, 2025

ББК 67.301
ПЗ0

Рекомендовано до друку вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №1 від 25 2025 року).

Рецензенти:

- завідувач кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені В.Стефаника. к.ю.н., доцент

Розвадовський Володимир Іванович

- голова науково-методичної ради навчально-наукового юридичного інституту, доцент кафедри трудового, аграрного та екологічного права Карпатського національного університету імені В.Стефаника. к.ю.н., доцент

Мороз Галина Василівна

ПЗ0 Петровська І.І. Податкове право: методичні вказівки для практичних занять студентів заочної форми навчання.
Івано-Франківськ: навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2025. 26 с.

Посібник розроблений на основі навчального плану та призначений для підготовки до практичних занять зі спецкурсу «Податкове право», підготовки до здачі змістових модулів та заліку.

В посібнику наведено навчальні та методичні матеріали з навчальної дисципліни «Податкове право», зокрема основні навчальні положення з питань, які виносяться на семінарські заняття, література та нормативно-правові акти, завдання до семінарських занять, контрольні питання.

Посібник призначений для студентів, аспірантів, викладачів.

ББК 67.9 (4Укр)

© Петровська І.І., 2025

© Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025

ВСТУП

Податкове право на сьогодні можна вважати підгалуззю фінансового права, що регулює основи формування доходної частини бюджетної системи країни та регламентує відносини, що пов'язані з рухом грошових коштів від платників податкових платежів до бюджетів відповідного рівня. Податкове право – це специфічна підгалузь фінансового права, що взаємодіє з усіма його інститутами. Норми податкового права зумовлені публічністю державних фінансів та регулюють діяльність зі стягування податкових платежів для загальнодержавних та регіональних потреб. Податкове право являє собою сукупність норм, що регулюють суспільні відносини у сфері справляння податків та обов'язкових платежів до бюджетів та державних цільових фондів, встановлюючи при цьому права, обов'язки та відповідальність сторін.

Сучасна податкова політика держави – це, насамперед, формування і застосування затверджених на законодавчому рівні економічних інструментів і відповідних рішень, призначених сприяти зростанню надходження платежів до бюджету, а також врахування змін чинної податкової системи, визначення механізму обчислення, сплати і зарахування платежів до бюджетів. При цьому, податкова політика провадиться в життя через податкове законодавство та відображає політичні, правові та економічні процеси, які супроводжують процес становлення правової держави з ринковою економікою, а також адаптацію національного законодавства до міжнародних норм та стандартів.

Основними джерелами цієї підгалузі права виступають такі чинні нормативні акти, як Конституція України; Податковий кодекс України, Митний кодекс України, Бюджетний кодекс України, а також ряд інших національних та міжнародних актів.

Навчальну Програму курсу «Податкове право» розроблено відповідно до навчального плану, з урахуванням співвідношення обсягу лекційного матеріалу, семінарських занять та самостійної роботи студентів.

В основу вивчення студентами курсу «Податкове право» покладено плани лекційних та практичних занять, які визначають коло теоретичних питань, обов'язкових для засвоєння, навчальну і спеціальну літературу, нормативні акти, а також контрольні запитання, тестові та практичні завдання, перелік питань, які виносяться на залік.

Дисципліна «Податкове право України» має надзвичайно велике значення для підготовки фахівців з юридичних спеціальностей,

оскільки надає необхідні правові основи, без яких неможливе повноцінне засвоєння знань в галузі фіскальної діяльності держави, в тому числі й тих, що мають пріоритетне значення у підготовці фахівців в галузі права. Зокрема, це знання у сфері бюджетного планування, податкового законодавства та діяльності. Тому, дуже важливо допомогти студентам-правознавцям систематизувати основні загальнотеоретичні правові знання та положення нормативно-правових актів.

Також, важливою умовою успішного засвоєння студентами змісту основних інститутів податкового права є не тільки ознайомлення з системою законодавства, а й формування навичок практичного опрацювання нормативних актів, дослідження динаміки їх зміни та оновлення.

Навчальна дисципліна «Податкове право» спрямована на формування у студентів правового світогляду та відповідного мислення категоріями, що відображають специфіку фіскальної політики, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо податкової системи держави, забезпечення фіскальної дисципліни та правопорядку.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

• ***знати:***

- проблемні питання теорії, практики та законотворчості в сфері податкових правовідносин;
- діюче податкове законодавство та основні напрямки його вдосконалення, відображені в законопроектах;
- основні поняття і елементи правового механізму податкової системи держави;
- особливості правового регулювання окремих видів податкових платежів.

• ***вміти:***

- порівнювати і аналізувати норми податкового законодавства;
- тлумачити і застосовувати чинне податкове законодавство;
- узагальнювати податково-правову практику та робити відповідні висновки;
- давати юридичну кваліфікацію відносинам, що пов'язані з податковою діяльністю.

Завдання для семінарських занять з курсу «Податкове право України» розроблено відповідно до програми та навчального плану для студентів 3 курсу (напряму підготовки «Право») денної форми навчання, з урахуванням співвідношення обсягу лекційного матеріалу та самостійної роботи студентів. В основу вивчення студентами курсу

«Податкове право України» покладено плани практичних занять, які визначають коло теоретичних питань, обов'язкових для засвоєння, контрольні запитання, тестові та практичні завдання, а також навчальну і спеціальну літературу, нормативні акти.

Важливо забезпечити правильну організацію як безпосереднього проведення семінарських занять, так і самостійної роботи студентів при підготовці до них. При цьому, основною метою є глибше, детальніше розуміння норм податкового законодавства, їх теоретичного підґрунтя, системний аналіз механізмів реалізації, вміння тлумачити і застосовувати правові приписи.

Кожна тема практичного заняття розпочинається з анотації, яка містить узагальнену інформацію про основні положення даної теми, а також методичні поради до її вивчення, які коротко визначають особливості теми, допомагають обрати правильний підхід до її аналізу, визначити проблемні питання та систематизувати вивчення матеріалу. Крім того, до кожної теми пропонується перелік наукової літератури, ознайомлення з якою сприятиме правильному та ґрунтовному засвоєнню теми. Також, наводиться перелік нормативно-правових актів, які становлять необхідну законодавчу базу регулювання податкових правовідносин.

До всіх тем практичних занять подається перелік питань, які будуть розглядатися на занятті, а також контрольні питання, відповідь на які вимагає від студентів самостійно мислити в площині теми, яка ними вивчається. Це вчить студентів робити власні висновки, узагальнювати чи навпаки конкретизувати окремі положення теми, проводити порівняльно-правовий аналіз нормативних приписів, тлумачити норми, тощо і забезпечує глибше засвоєння матеріалу.

До ряду тем семінарських занять включені практичні завдання (тести, задачі), які передбачають юридичний аналіз відносин, кваліфікацію юридичних фактів, вирішення правових конфліктів, конкретних ситуацій. Для правильного виконання таких завдань, студентам необхідно, в першу чергу, проаналізувати коло відносин, які склалися, та вибрати правові норми, що підходять для врегулювання в даному випадку.

Якщо від студентів вимагається здійснення правової кваліфікація, необхідно провести юридичну оцінку фактичних обставин справи шляхом віднесення конкретного випадку до сфери дії певних юридичних норм. Відповідь на задачі, в яких пропонується розв'язати конкретну проблемну ситуацію, повинна бути обґрунтованою, з посиланням на норми законодавства.

При підготовці до занять, студентам рекомендується робити певні нотатки чи розгорнуті плани відповіді по кожному питанню. Також, з врахуванням індивідуальних здібностей, слід у найбільш зручній формі підготувати відповіді на контрольні питання та практичні завдання. Зокрема, занотувати формулювання відповідей в зошиті, вказати номери статей, їх положення. При розв'язанні практичних завдань необхідно записувати відповіді на задачі, тести, правові висновки по справі, для того, щоб надати змогу викладачу оцінити рівень підготовки до заняття та засвоєння матеріалу.

ТЕМА №1. ЗМІСТ ПОДАТКІВ ТА СТРУКТУРА ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

ТЕМА № 2. ПОНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ПОДАТКОВОГО ПРАВА. ПОДАТКОВИЙ ПРОЦЕС.

В теорії податкове право визначалось в основному як інститут фінансового права, проте сучасний розвиток правової системи України та прийняття Податкового кодексу надає можливість говорити про податкове право як підгалузь права. Крім того, взаємодія з іншими елементами системи фінансового права як галузі права передбачає певні відносини субординації. Податкове право як підгалузь (або інститут) фінансового права містить сукупність норм, які регулюють відносини з приводу встановлення, введення та справляння податків, тобто значну частину відносини, які складаються у процесі фінансової діяльності держави при залученні коштів до бюджету (як частини фіскальної функції фінансів держави).

У ст. 3 Податкового кодексу, зазначено, що Податкове законодавство України складається з Конституції України; Податкового Кодексу; Митного кодексу України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням ввільним або вивільним митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України; чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і якими регулюються питання оподаткування; нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання Податкового Кодексу та законів з питань митної справи; рішень Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків та зборів, прийнятих за правилами, встановленими Податковим Кодексом.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені Податковим Кодексом, застосовуються правила міжнародного договору.

Податок як складна економічна (а також правова та історична) категорія, виражає реально існуючі суспільні відносини – фінансові та правові. При визначенні сутності податків, необхідно усвідомити, що вони стосуються грошових відносин та пов'язані з фіскальною діяльністю держави.

Відповідно до ст.6 Податкового кодексу України, **податком** є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового Кодексу.

Податки існують і будуть існувати доти, поки буде існувати держава. В історії оподаткування прийнято розрізняти **три основні етапи становлення і розвитку оподаткування**.

Перший етап тривав до кінця XVI ст. та характеризувався такими основними рисами: відсутність розвинутих податкових систем; нерегулярність утримання податків; переважно натуральна форма оподаткування.

Другий етап датується XVII—XVIII ст. Протягом цього періоду; 1) податки набувають ролі основного формуючого джерела державної казни; 2) в країнах Західної Європи з'являються розвинуті податкові системи;

3) створюються органи зі збору податків та здійснення контролю за їх сплатою;

4) в основу побудови своїх податкових систем більшість країн Європи закладає принцип щодо встановлення податків лише представницькими органами влади.

Третій етап розпочався в XIX ст. і триває зараз. Розвиток податкових систем світу в цей період передбачає: 1) спрощення структури податку; 2) використання висновків економічної науки в процесах реформування податкових систем; 3) гармонізацію податкових систем світу тощо.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Питання для обговорення:

1. Етапи становлення і розвитку оподаткування: загальна характеристика.
2. Поняття податку та його риси.
3. Елементи податку.
4. Функції податку.
5. Порядок встановлення, введення і дію та скасування податків.
6. Поняття податкової системи та її склад. Загальний та спеціальні податкові режими.
7. Принципи оподаткування.
8. Класифікація податкових платежів.
9. Порядок обчислення суми податку.
10. Поняття, предмет та метод податкового права.
11. Джерела податкового права. Податковий закон.
12. Податкові консультації та роз'яснення.
13. Принципи податкового права.
14. Поняття, об'єкти і суб'єкти податкових правовідносин.

14.1. Центральний орган виконавчої влади, який реалізує податкову політику: загальна характеристика, функції, структура;

14.2. Платники податків та податкові агенти.

15. Інститут податкового процесу.

Контрольні питання:

1. Що таке податок?
2. На які види поділяються податки?
3. З яких елементів складається податок?
4. Що може бути об'єктом оподаткування?
5. Назвіть функції податків.
6. Назвіть ознаки податків.
7. Який соціально-економічний зміст мають податки?
8. Назвіть історичні передумови виникнення податків?
9. Назвіть перші види платежів, що мали природу податків.
10. Що таке податкова система держави?
11. Які основні принципи податкової системи держави?
12. Що таке податковий режим, спеціальний податковий режим?
13. Які відносини становлять предмет податкового права?
14. З якими галузями права співвідноситься податкове право?
15. Що таке податкова політика?
16. Які суб'єкти відносяться до системи податкових органів України?
17. Назвіть повноваження працівників податкових органів.
18. Поясніть значення та особливості податкового обліку.
19. В чому зміст процесуальних норм у податковому праві?
20. Назвіть види податкових проваджень.

Практичні завдання:

1. Визначте та випишіть з Податкового кодексу елементи (база оподаткування, об'єкт оподаткування, ставки) наступних податків:

- туристичний збір,
- податок на додану вартість,
- податок на прибуток.

Використовуючи Податковий кодекс:

2. Випишіть елементи податково-правових норм (гіпотезу, диспозицію та санкцію).
3. Наведіть приклади норми, на підставі яких виникають, змінюються чи припиняються податкові відносини.

Тестові завдання:

1. Третій етап історичного розвитку світової системи оподаткування характеризується:

а) спрощенням структури податку; впровадженням нових та укрупнення існуючих податкових органів держав світу; автономністю та індивідуалізацією щодо визначення розмірів та ставок податку; відсутністю обмежень у визначенні кількості податків для однієї бази оподаткування;

б) використанням висновків економічної науки в процесах реформування податкових систем;

в) гармонізацією податкових систем світу; використання надбань світової цивілізації в процесі підготовки та впровадження нових податкових систем;

г) спрощенням структури податку, використанням висновків економічної науки в процесах реформування податкових систем, гармонізацією податкових систем світу.

2. «Десятина» — це ...

а) десята частина доходів, яку сплачувало залежне населення князеві;

б) десята частина доходів, яку сплачувало залежне населення церкви;

в) десята частина доходів, яку сплачувало залежне населення монголо-татарам;

г) десята частина доходів і видатків міста.

3. У XVII ст. податок на виробництво алкогольних напоїв називався:

а) ординщина;

б) сребщина;

в) поголовщина;

г) покотельщина.

4. Податком є...

а) необов'язковий, законодавчо закріплений платіж до бюджетів різних рівнів;

б) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового Кодексу;

в) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до кримінального законодавства;

г) умовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового Кодексу;

5. Збором (платою, внеском) є...

а) обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами,

органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій;

б) платіж, регулювання якого здійснюється нормами податкового права, відносини щодо справляння платежів податкового характеру врегульовані нормами податкового права;

в) один із видів обов'язкових платежів, наділений лише йому властивими ознаками та антагоністичними функціями.

6. Податок виконує наступні функції:

а) фіскальну, регулюючу, контрольну, розподільчу, заохочувальну;

б) правоохоронну, здійснення судочинства, притягнення до відповідальності;

в) правовстановлюючу, закріплюючу;

г) всі вищезазначені функції.

7. Французький вчений-економіст А. Леффер побудував графік залежності:

а) суми податкових надходжень до бюджету від розміру ставки податку та від податкової бази, який отримав назву «крива Леффера»;

б) суми доходів бюджету від витрат бюджету, який отримав назву «пряма Леффера»;

в) зменшення ставки податку від зменшення рівня виробництва;

г) вологості повітря від місця знаходження території над рівнем моря.

8. Елементами податку є:

а) платники податку; об'єкт оподаткування; база оподаткування;

б) ставка податку; порядок обчислення податку; податковий період;

в) строк та порядок сплати податку; строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку; податкові пільги та порядок їх застосування;

г) всі вищезазначені положення є елементами податку

9. Податкова система України — це...

а) обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до Податкового Кодексу;

б) врегульована нормами права сукупність податків, зборів, інших податкових платежів, що справляються на території держави, а також форми і методи їх побудови;

в) сукупність бюджетів різних рівнів;

г) відносини щодо здійснення оподаткування.

10. Принцип загальності оподаткування передбачає, що ...

а) кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені Податковим Кодексом, законами з питань митної справи податки та збори, платником яких вона є згідно з положеннями Податкового Кодексу;

б) забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

в) невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства;

г) встановлення податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його надходженнями;

11. Податкове право – це..

а) відносно самостійний сектор адміністративного права і займає автономне положення щодо інших інститутів цієї галузі;

б) сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що складаються в процесі фінансової діяльності держави;

в) складний інститут (підгалузь) фінансового права, який регулює суспільні відносини, що складаються в процесі здійснення податкової діяльності регулює суспільні відносини щодо встановлення, справляння і стягнення податкових платежів, їх зміни і скасування;

г) складний інститут конституційного права, який регулює суспільні відносини, що складаються в процесі здійснення податкової діяльності регулює суспільні відносини щодо встановлення, справляння і стягнення податкових платежів, їх зміни і скасування.

12. Основною рисою податкових правовідносин є...

а) їх диспозитивний характер;

б) наявність державно-владних приписів одним учасникам правовідносин з боку інших, які діють від імені держави та наділені нею відповідними владними повноваженнями;

в) наявність державного заохочення, незважаючи на рівність учасників податкових відносин;

г) їх договірний характер.

13. Податкове законодавство – це...

а) сукупність нормативно-правових актів, у яких містяться правові норми, об'єднані спільним предметом регулювання — відносинами в сфері податкової діяльності;

б) сукупність документів, які містять положення щодо оподаткування;

в) закони, кодекси, хартії, норми права;

г) система податкового права.

14. Податкові роз'яснення — це ...

а) роз'яснення змісту нормативно-правових актів;

б) ознайомлення платника податку з порядком складання бюджету;

в) оприлюднення офіційного розуміння окремих, положень законодавства з питань оподаткування уповноваженими на те контролюючими органами з метою обґрунтування їх рішень у разі проведення апеляційних процедур;

г) офіційне тлумачення податкових норм.

15. База оподаткування - це ...

а) фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання;

б) конкретна вартісна, фізична або інша характеристика бази оподаткування або її частини, щодо якої застосовується ставка податку;

в) переваги, що надаються окремим категоріям платників податків, інших обов'язкових платежів перед іншими платниками та полягають у повному чи частковому звільненні їх від оподаткування;

г) обставини, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

16. Податкові пільги — це ...

а) закріплені в правовому акті додаткові платежі для платника;

б) переваги, що надаються окремим категоріям платників податків, інших обов'язкових платежів перед іншими платниками та полягають у повному чи частковому звільненні їх від оподаткування;

в) фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання;

г) обставини, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.

17. Принцип заперечення зворотної сили податкового закону проявляється в тому, що...

а) закони, які приводять до зміни розмірів податкових платежів, зворотної сили не мають;

б) нещодавно прийнятий закон не поширюється на відносини, які виникли до його прийняття, а тому розмір податкових платежів необхідно обчислювати згідно з прийнятим новим нормативним актом з часу його вступу в силу;

в) в сукупності положення а) і б);

г) стимулюється підприємницька виробнича діяльність та інвестиційна активність на основі введення пільг з оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;

18. Принцип соціальної справедливості податкових відносин — це..

а) запровадження економічно необґрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, котрі отримують високі та надвисокі доходи;

б) забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обґрунтованих податкових пільг та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, котрі отримують високі та надвисокі доходи;

в) справляння податків з юридичних осіб здійснюються у певній частці від отриманого прибутку і забезпечення сплати рівних податків та зборів;

г) забезпечення незмінності податків та зборів (обов'язкових платежів) і їхніх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року.

19. Податкові правовідносини - це ...

а) певні суми грошових коштів, які підлягають сплаті в обов'язковому порядку до бюджету чи державного (публічного) позабюджетного фонду у формі податку, збору, внеску, мита чи іншого обов'язкового платежу, виходячи із підстав, закріплених у законі;

б) врегульовані нормами фінансового права суспільні відносини, пов'язані із акумуляцією податків (обов'язкових платежів) до державного та місцевих бюджетів, в яких одного з суб'єктів наділено владними повноваженнями.

в) частина фінансових відносин;

г) концентрований вираз загальносоціальних потреб і устремлінь, усвідомлені інтереси всього суспільства (що адекватно відображають його загальні потреби) як системної єдності, цілісності.

20. У районах, містах (крім міст Києва та Севастополя), районах у містах створюються:

а) податкові відомства;

б) спеціалізовані податкові адміністрації;

в) державні податкові інспекції;

г) головні державні податкові служби.

Література:

1. Кучерявенко М.П. Податкове право України: Підручник. / М.П. Кучерявенко. - Харків: Право, 2013. - 536 с

2. Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М. Податкове право: науково-практичний посібник / Бандурка О.М., Полікарпов В.Д., Попова С.М. – К.: ЦУЛ, 2012. – 302 с.

3. Бандурка О. М., Понікаров В. Д., Попова С. М. Податкове право. Навч. посіб. / О.М. Бандурка, В. Д. Понікаров, С. М. Попова – К.:

Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.

4. Пришва Н.Ю. Податкове право. Підручник – К.: Юрінком Інтер., 2010 - 368 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — №30.

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року зі змінами. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

ТЕМА 8. ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ

ТЕМА 10. МІСЦЕВІ ПОДАТКОВІ ПЛАТЕЖІ. СПРОЩЕНА СИСТЕМА ОПОДАТКУВАННЯ

Податок на додану вартість у податкових системах різних країн світу з'явився тільки декілька десятиліть тому. На сьогодні податок на додану вартість належить до провідних платежів країн-членів Європейського Союзу. В 1967р. його було проголошено основним непрямим податком у цих країнах. До 1972 р. всі країни співтовариства повинні були внести податок на додану вартість до складу своїх податкових систем та законодавчо врегулювати порядок його справляння. Наявність ПДВ у податковій системі є обов'язковою умовою для вступу держави до ЄС.

Згідно п 291.2.ПК, **спрощена система оподаткування, обліку та звітності** - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених пунктом 297.1 статті 297 ПК, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених главою 1 Розділу 15 ПК, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Сплата **Єдиного податку** передбачена у Розділі 14 ПК, де визначено спеціальні податкові режими. Главою 1 встановлюються правові засади застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також справляння єдиного податку.

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених ПК, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності.

Правове регулювання місцевих податків і зборів має певну специфіку, оскільки здійснюється на двох рівнях: на загальнодержавному і місцевому. По-перше, держава визначає вичерпний перелік таких обов'язкових платежів, коло платників, об'єкти оподаткування, граничні розміри ставок, тобто встановлює основи їх справляння, надаючи повноваження органам місцевого самоврядування на введення таких податків і зборів на відповідній території. По-друге, місцеві органи влади, реалізуючи надані державою повноваження, встановлюють і детально регламентують механізми справляння окремо кожного з податків і зборів, а також їх окремі елементи.

Таке положення забезпечує захист місцевих бюджетів від необґрунтованого і безмежного тиску згори (держави). Таким чином, **місцеві податки і збори** — це обов'язкові платежі, що встановлюються державою, регламентуються і справляються органами місцевого самоврядування і надходять до місцевих бюджетів.

При законодавчому регулюванні системи місцевих податків і зборів слід враховувати низку факторів: 1) закріплення за місцевими бюджетами таких доходних джерел, що забезпечували б стабільне надходження доходів і фінансування власних повноважень місцевих органів; 2) сполучення інтересів держави і місцевого самоврядування, при обмеженні необґрунтованого впливу державної влади на місцеве оподаткування; 3) доцільність та обґрунтованість уведення місцевих податків і зборів на відповідній території; 4) помірність сум коштів, що надходять до бюджетів від таких податків і зборів з витратами по їхньому справлянню тощо.

Види місцевих податків:

- податок на майно;
- єдиний податок.

Місцеві збори:

- туристичний збір;
- збір за місця для паркування.

Податок на майно регулюється ст. 265 ПК.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2

Питання для обговорення:

1. Походження податку на додану вартість.
2. Реєстрація платників ПДВ.
3. Об'єкт оподаткування податку на додану вартість. База оподаткування ПДВ. Правові засади формування звичайної ціни.
4. Порядок сплати ПДВ.
5. Бюджетне відшкодування.

6. Застосування пільг при справлянні ПДВ.
7. Характеристика спрощеної системи оподаткування як спеціального податкового режиму.
8. Групи платників єдиного податку.
9. Види побутових послуг населенню, які надаються першою та другою групами платників єдиного податку.
10. Визначення бази єдиного податку платників 1-3 груп (види доходів платників єдиного податку які включаються та не включаються в розрахунок податку).
11. Об'єкт та база оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи.
12. Ставки єдиного податку.
13. Податковий період єдиного податку.
14. Порядок нарахування та строки сплати єдиного податку.
15. Ведення обліку і складення звітності платниками єдиного податку.

Контрольні питання:

1. За яких умов особа може стати платником єдиного податку?
2. Які суб'єкти не можуть бути платниками єдиного податку 4-ї групи?
3. Від яких інших податкових платежів звільняються платники єдиного податку?
 4. За яких умов фізична особа стає платником податку на додану вартість?
 5. Які особи в обов'язковому порядку повинні зареєструватися платниками податку на додану вартість?
 6. Які відмінні особливості сплати податку на додану вартість у країнах ЄС?
 7. Які основні обов'язки платника податку на додану вартість?

Практичні завдання:

1. Фірма орендує приміщення під офіс. Орендодавцем є громадянин А., якому приміщення належить на праві приватної власності. Щомісяця фірма сплачує орендну плату. В договорі оренди передбачено, що, крім орендної плати, орендар сплачує орендодавцю і ПДВ. Порадьте, яким чином орендарю включити до податкового кредиту сплачену суму ПДВ, якщо орендодавець відмовився випускати податкову накладну?
2. Закрите акціонерне товариство, акціонерами якого є юридичні особи, не здійснює виробничої діяльності. Акціонери щоквартально направляють внески до спеціального фонду ЗАТ, які використовуються

на утримання дирекції. Як визначити об'єкт ПДВ при сплаті внесків? Відповідь обґрунтуйте.

3. Підприємство здійснило передплату періодичних бухгалтерських видань через поштове відділення. У видачі податкової накладної пошта відмовила, посилаючись на те, що передплата не обкладається ПДВ. Чи правомірні дії пошти? Відповідь обґрунтуйте.

4. Жителька села А. регулярно, не менш як три рази на тиждень, привозить до м. Києва сільськогосподарську продукцію власного виробництва та продає її на ринку. Адміністрація ринку попередила бабусю, що, оскільки вона займається регулярно торговельною діяльністю, вона повинна зареєструватись як платник ПДВ. Чи правомірні вимоги адміністрації ринку? Відповідь обґрунтуйте.

5. Поясніть, до якого бюджету буде зараховано зібраний на території селища податок на додану вартість?

6. Товариство з обмеженою відповідальністю закупило у акціонерного товариства обладнання. Покупець, який був акціонером АТ, розрахувався за придбане майно пакетом акцій, що належали акціонерному товариству. Чи виникає в даному випадку об'єкт ПДВ? Відповідь обґрунтуйте.

7. Підприємство А. продало фірмі В. свій цех із виробництва фарб. Вартість проданих фірмі валових активів складає 2 млн грн. Продаж відбувся у травні. В якому порядку і коли буде сплачено ПДВ? У кого із названих суб'єктів виникли податкові зобов'язання? Відповідь обґрунтуйте.

8. Чи можуть бути платниками єдиного податку другої групи суб'єкти господарювання (юридичні особи та фізичні особи - підприємці), які здійснюють:

- діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);
- обмін іноземної валюти?

Відповідь обґрунтуйте.

9. З офіційного сайту Державної фіскальної служби скачайте форму податкової декларації платника єдиного податку та охарактеризуйте її складові частини.

Література:

1. Герчаківський С.Д. Місцеве оподаткування в Україні: традиції, реалії та напрями удосконалення // Фінанси України. — 2003. — №2. — С 44-49.
2. Пришва Н.Ю. Податкове право. Підручник – К.: Юрінком Інтер., 2010 - 368 с.

3. Податкове право України: навч. пос. / за заг. ред. Кучерявенка М.П. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 483 с.
4. Податкове право України // за заг. ред. Воронової Л.К., Кучерявенка М.П. – К.: Правова єдність. – 2009. – 485 с.
5. Кучерявенко М.П. Податкове право. Академічний курс. – К. : Правова єдність, 2008. – 701 с.
6. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т - Т. 2. / кол. авторів [заг. редакція М. Я. Азарова]. – 2-ге вид., доп. та перероб. – К. : Міністерство фінансів України, ДННУ “Академія фінансового управління”, Національний університет ДПС України, 2011. – 942 с. URL: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/newsView/49/#.Ulg2L1NBqt9>
7. Податкові конфлікти : особливості вирішення : навч. посіб. [/ Г. М. Білецька, М. О. Раскалей, І. О. Трубін, Н. Г. Шкуренко та ін.]; за заг. ред. Л. В. Трофімової. – К. : КНТ, 2011. – 360 с. URL: <http://ndi-fp.asta.edu.ua/newsView/39/#.Ulg3k1NBqt8>
8. Шморгун Л.Г. Податки з обороту і на додану вартість : порівняльні характеристики в контексті практичного застосування // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку. - 2011.- № 2 – С. 233-244
9. Інформація про ПДВ на офіційному сайті ДФС. URL: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/zagalnoderjavni-podatki/podatok-na-dodanu-vartist/>
10. Інформація про місцеві податкові платежі на сайті ДФС: Податки. URL: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/mistsevi-podatki/>
Збори. URL: <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/mistsevi-zbori/>

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30.
2. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року / Верховна Рада України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 / Верховна Рада України / Верховна Рада України URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

Змістовий модуль 1 Загальні засади податкового права.

Тема 1. Зміст податків та структура податкової системи

Етапи становлення і розвитку оподаткування. Поняття податку та його риси. Функції податку. Порядок встановлення, введення та скасування податків. Елементи податку як юридичної категорії. Податкові пільги.

Поняття податкової системи та її склад. Принципи оподаткування. Класифікація податків. Місце зборів та мита в податковій системі України.

Спеціальні податкові режими.

Порівняння прямих та непрямих податкових платежів.

Тема 2. Поняття та основні категорії податкового права.

Податковий процес.

Поняття, предмет та метод податкового права. Джерела податкового права. Податковий закон. Принципи податкового права. Податкова правосуб'єктність.

Податкові роз'яснення та консультації. Оскарження рішень фіскальних органів.

Поняття, об'єкти і суб'єкти податкових правовідносин.

Система органів Державної фіскальної служби.

Інститут податкового процесу.

Тема 3. Права і обов'язки податкових органів

Правовий статус контрольно-фіскальних органів у податкових відносинах.

Механізм примусу в сфері податкової діяльності, як вид адміністративного примусу. Податковий обов'язок. Заходи примусу в сфері оподаткування.

Характеристика окремих видів прав контролюючих органів:

- Облік платників податків та інших обов'язкових платежів.
- Перевірка платників податків як функція податкового контролю.
- Податкова застава.
- Адміністративний арешт активів.

Обов'язки контрольно-фіскальних органів за податковим законодавством.

Тема 4. Права і обов'язки платників податків.

Правовий статус платників податків.

Характеристика окремих видів прав платників податків в Україні:

- Право на відстрочення та розстрочення податкових платежів, продовження граничних строків сплати податку. Податковий борг та його складові.

- Право на повернення надміру або помилково сплачених сум податків.

- Право на оскарження та на перегляд рішень контролюючих органів.

- Право на ознайомлення з актом перевірки та подання зауважень до нього.

Обов'язки платників податків та їх види. Податковий обов'язок та податкове зобов'язання.

Податкова декларація та її види.

Тема 5. Відповідальність за порушення податкового законодавства

Загальна характеристика відповідальності за порушення податкового законодавства та її видів.

Поняття податкового правопорушення. Його склад. Непрямі методи виявлення податкових зобов'язань.

Поняття та види санкцій за порушення податкового законодавства.

Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення податкового законодавства.

Дисциплінарна відповідальність працівників контролюючих органів.

Змістовий модуль 2. Характеристика окремих видів податкових платежів.

Тема 6. Оподаткування доходів фізичних осіб

Загальна характеристика податку з доходів фізичних осіб. Дохід як податкова категорія.

Види доходів фізичних осіб та особливості їх оподаткування.

Податкова соціальна пільга.

Подання податкової декларації фізичними особами. Особливості оподаткування фізичних осіб – підприємців.

Правові основи усунення подвійного оподаткування громадян.

Тема 7. Особливості правового регулювання податку на прибуток. Військовий збір

Загальна характеристика податку на прибуток. Платники даного податку.

Правові засади формування об'єкту податку на прибуток підприємств. Амортизаційні відрахування. Порядок сплати податку на прибуток підприємств різними видами суб'єктів – платників податку.

Поняття, правове регулювання та адміністрування військового збору як тимчасового загальнодержавного податкового платежу.

Тема 8. Податок на додану вартість та його правове регулювання

Походження податку на додану вартість. Способи визначення податкового зобов'язання у ПДВ

Групи платників ПДВ.

Об'єкт оподаткування податку на додану вартість. Правові засади формування звичайної ціни.

База оподаткування ПДВ.

Адміністрування ПДВ. Бюджетне відшкодування з ПДВ.

Види пільг з ПДВ.

Тема 9. Акцизний податок. Рентна плата. Екологічний податок.

Поняття та елементи акцизного податку. Види підакцизних товарів.

Елементи акцизного податку.

Рентна плата: поняття та види. Елементи різних видів ренти.

Екологічний податок: історія та мета встановлення в Україні, елементи.

Тема 10. Місцеві податкові платежі. Спрощена система оподаткування.

Загальна характеристика місцевих податків та зборів. Правове регулювання місцевих податків і зборів відповідного до чинного податкового законодавства.

Види місцевих податків та їх характеристика. податок на нерухоме майно та його види. Місцеві збори, їх види і характеристика, особливості сплати.

Характеристика спрощеної системи оподаткування. Умови переходу на спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Єдиний податок та його адміністрування. Види платників єдиного податку.

Норми перерахування єдиного податку до бюджетів різних рівнів.

Рекомендовані література та нормативно-правові акти

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами / Верховна Рада України : офіц. Текст. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
 2. Пришва Н.Ю. Податкове право. Підручник – К.: Юрінком Інтер., 2010 368 с. (10 прим).
 3. Податкове право [Текст]: навч. посіб./за ред. М. П. Кучерявенка. К.:Юрінком Інтер, 2003. 400 с (4 прим).
 4. Податкове право [Текст] / Від. ред. Шумський П.В. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 54 с. (1 прим).
 5. Податкове право [Текст]: навч. посіб./За ред. М.П. Кучерявенка .- К.:Юрінком Інтер,2004 .-400 с. (2 прим).
 6. Податкове право України [Текст]: навчальний посібник/за ред. М. П. Кучерявенко .-К.:Алерта:КНТ:ЦУЛ,2009 .483 с. (10 прим).
 7. Податкове право [Текст]: науково-практичний посібник / Бандурка О.М., Понікаров В.Д. Попова С.М. К.:ЦУЛ, 2012. 312 с (6 прим).
 8. Гаврилюк Р. Право людини на податки як перерозподільна справедливість. Юридична Україна. К.:Юрінком Інтер, 2015.№3 .С. 19-27. URL: http://pressa.yurincom.com/tovar/Zhurnal-yuridichna-ukraina_3-2015
 9. Кучерявенко М. П. Податкове право України. Академічний курс [Текст]: підручник .Рек. МОН. К.:Правова єдність, 2008. 701 с. (15 прим).
 10. Качула С.В., Бодня Д.А., Поривай А.О. Податки як основа реалізації соціальної функції держави. Економічний вісник університету. 2017. Випуск №34/1. С.251-259. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/podatki-yak-osnova-realizatsiyi-sotsialnoyi-funktsiyi-derzhavi>
1. Безрутченко С., Кузьменко О. Характеристика публічного інтересу у міжбюджетних правовідносинах // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - № 12. – С. 145-148
 2. Буздуган Я. Фінансовий контроль і правові шляхи його реалізації // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №6. – С.26-29
 3. Бюджетне законодавство України : науковий збірник / укладач Тимошук І.С. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 372 с.
 4. Вдовічен В. Оперативні юридичні форми податково-правового компромісу // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – № 6. – С.28-31
 5. Галунько В., Онищук О. Правовий статус посадових осіб публічної адміністрації // Право України. – 2011. – №7. – С.156

6. Гетманець О. Правові основи бюджетного контролю // Право України. – 2010. – №3. – С. 174

7. Глушук Н. Законодавче регулювання інформаційної діяльності органів державної податкової служби України // Підприємництво, господарство і право. – 2012. – №7. – С.71-74

8. Занфіров М. Правова природа фінансових санкцій // Підприємництво, господарство і право. – 2011.- №8.- С.81-84

9. Іванський А. Презумпція невинуватості у публічних фінансових правовідносинах // Право України. – 2010. – №12. – С.159

10. Крикун В. Податки і збори як елемент державної антикризової політики у сфері економіки України // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – №4. – С.121-123

11. Литвин О., Мороз Д. Удосконалення інформаційного забезпечення податкової міліції на прикладі Європейського Союзу // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – №11. – С.56-59

12. Мойсик В.Р. Кримінальна відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами в Україні : аналіз правотворчості та правозастосування [текст] : монографія / Володимир Романович Мойсик . – К. : Атіка-Н, 2010. – 244 с.

13. Монаєнко А. Місце фінансово-правової відповідальності в системі юридичної відповідальності // Право України. – 2011. - № 9. – С.228-231

14. Мулявка Д., Берднікова Л. Теоретичні аспекти визначення правосуб'єктності органів Державної податкової служби України як суб'єкта адміністративного судочинства // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – №12. – С.130-132

15. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Азарова М.Я. – К. : ЦУЛ, 2010. – 480 с.

16. Омельченко А. Система та правовий статус органів державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні // Юридична Україна. – 2011. – №9. – С. 97-101.

17. Погорелова О. Основні юридичні гарантії захисту прав платників податків // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – №3. – С. 65-69

18. Радзівіл К. До питання визначення адміністративної відповідальності у фінансовій сфері // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №5. – С.25-28

19. Радзівіл К. Поняття та зміст фінансової безпеки держави // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №5. – С.94-97

20. Самань В. Визначення місця податкового контролю у системі фінансового контролю // Підприємництво, господарство і право. –

2012. – № 6. – С.32-34

21. Тельнова Г.В. Анализ корпоративного налогообложения и налога на доходы физических лиц в странах Европы. Журнал Проблеми економіки. Світова економіка та міжнародні відносини. 2017. № 2. С. 48-54. URL: <http://ea.donntu.edu.ua/handle/123456789/28683>

22. Трубін І. Правове регулювання системи електронних грошей в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №12. – С. 157-160

23. Чернадчук В. Норми-дефініції податкового законодавства // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – №5. – С.86-89

Інформаційні ресурси

1. Локальна внутрішня університетська мережа <http://lib.pu.if.ua/>
2. Верховна Рада України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>
4. Державна фіскальна служба України <http://sfs.gov.ua/>
5. Міністерство фінансів України <http://minfin.kmu.gov.ua/>
6. Міністерство юстиції України <http://www.minjust.gov.ua/>
7. Президент України <http://www.president.gov.ua/>
8. Державна казначейська служба України <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
9. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України <http://www.me.gov.ua/>
10. Гугл академія (посилання на наукові статті та іншу наукову і навчальну літературу за умови наявності електронної пошти гугл) <https://scholar.google.com.ua/>
11. Івано-Франківська обласна державна адміністрація <http://www.if.gov.ua/>
12. Івано-Франківська міська рада <http://www.mrada.if.ua/>

ЗМІСТ

Вступ	4
Практичне заняття 1	8
Практичне заняття 2	16
Програмові вимоги для контролю знань студентів	21
Рекомендована література та нормативно-правові акти	24